

DOMSTOLENS DOM
av den 13 maj 1981*

I mål 66/80

har Tribunale Civile di Roma till domstolen gett in en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 177 i EEG-fördraget i det mål som pågår vid den nationella domstolen mellan

SpA International Chemical Corporation, Rom,

och

Amministrazione delle finanze dello Stato.

Begäran avser dels tolkningen av artikel 177 i EEG-fördraget, särskilt vad gäller verkan av att det fastslagits att rådets förordning (EEG) nr 563/76 av den 15 mars 1976 om tvångsköp av skummjörkspulver som innehåser av interventionsorganen och är avsett att användas i djurfoder (EGT L 67, s. 18, fransk version; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå) är ogiltig, framför allt såvitt avser de belopp som erlagts felaktigt enligt den förordningen, dels tolkningen av olika förordningar från rådet och kommissionen om exportbidrag för foderblandningar.

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden J. Mertens de Wilmars, avdelningsordförandena P. Pescatore, Mackenzie Stuart och T. Koopmans samt domarna A. O'Keefe, G. Bosco, A. Touffait, O. Due och U. Everling,

generaladvokat: G. Reischl,
justitiesekreterare: A. Van Houtte,

* Rättegångsspråk: italienska.

meddelar följande

dom

DOMSKÅL

- 1 Genom beslut av den 21 januari 1980 som inkom till domstolen den 3 mars 1980 har Tribunale Civile di Roma i enlighet med artikel 177 i EEG-fördraget ställt flera frågor om tolkningen av nämnda artikel 177 och om tolkningen eller giltigheten av olika förordningar från rådet eller kommissionen, varav en handlar om tvångsköp av skummjörkspulver som innehåller av interventionsorganen och de övriga om exportbidrag för foderblandningar.
- 2 Dessa frågor har ställts inom ramen för en tvist mellan det italienska finansministeriet och sökanden i målet vid den nationella domstolen, en tillverkare av foderblandningar som kräver att ministeriet dels betalar tillbaka de säkerheter tillverkaren ställt eller åtminstone finansierat för sina leverantörers räkning och som ministeriet har förklarat förverkade, dels betalar ut de exportbidrag som förvägrades tillverkaren i samband med exporten av vissa foderblandningar.
- 3 För att minska lagren av skummjörkspulver genom ökad användning av denna produkt i djurfoder knöts genom rådets förordning nr 563/76 av den 15 mars 1976 beviljandet av vissa för djurfodertillverkare avsedda gemenskapsstöd för användning av proteinprodukter samt övergången till fri omsättning inom gemenskapen av vissa produkter som används vid framställningen av blandfoderprodukter, till skyldigheten att köpa vissa mängder skummjörkspulver som innehades av interventionsorganen. För att säkerställa att denna skyldighet iaktogs gjordes beviljandet av bidrag och övergången till fri omsättning beroende av att antingen köpet av skummjörkspulver styrktes eller en säkerhet ställdes på förhand, som förverkades om skyldigheten att köpa inte iaktogs.
- 4 Sökanden i målet vid den nationella domstolen ställde först själv säkerheter och finansierade dessutom säkerheter som ställts av vissa av dess leverantörer. Sökanden erhöi på så sätt de föreskrivna bidragen, men eftersom sökanden inte hade uppfyllt förpliktelsen att köpa skummjörkspulver frisläppte inte dessa säkerheter av den behöriga italienska myndigheten. För att undkomma skyldigheten att ställa säkerhet importerade sökanden därefter från tredje land, enligt förfarandet för temporär import istället för enligt förfarandet för övergång till fri omsättning, vissa av de produkter som

sökanden använder vid framställningen av foderblandningar. Följden av detta blev att sökanden, som i samband med nämnda produkters export till tredje land begärde att få exportbidrag i enlighet med artikel 16 i rådets förordning nr 2727/75 av den 29 oktober 1975 om den gemensamma organisationen av marknaden för spannmål (EGT L 281, s. 1 fransk version; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå), förvägrades detta bidrag på den grunden att fodret innehöll produkter som aldrig hade varit i fri omsättning inom gemenskapen, medan beviljandet av bidraget är knutet till villkoret att dessa råvaror skall ha sitt ursprung i gemenskapen eller åtminstone vara i fri omsättning där.

- 5 Genom olika domar av den 5 juli 1977 i målen 114/76, 116/76 och 119–120/76 (Rec. 1977, s. 1211) har domstolen angående tolknings- och giltighetsfrågor som ställts till den av olika nationella domstolar fastslagit att rådets förordning nr 563/76 var ogiltig, därför att det pris till vilket man var tvungen att köpa mjölkpulvret hade satts så orimligt högt i förhållande till marknadsvillkoren att det medförde en diskriminerande fördelning av kostnaderna mellan de olika jordbrukssektorerna och därför att en sådan skyldighet inte heller var nödvändig för att uppnå det avsedda målet, dvs. avsättningen av lagren av skummjölkpulver.
- 6 Sökanden i målet vid den nationella domstolen – som inte var part i de tvister som ledde till hänskjutandet till EG-domstolen – drog av detta slutsatsen att de säkerheter som sökanden hade ställt eller finansierat inte hade kunnat krävas och ännu mindre hade kunnat förklaras förverkade, eftersom de endast tjänade till att säkra uppfyllelsen av en rättsstridigt ålagd förpliktelse. Sökanden har dessutom anfört att eftersom det endast var för att undvika ställandet av dessa säkerheter som sökanden importerade vissa beståndsdelar i de av sökanden framställda foderblandningarna från tredje land enligt ett förfarande för temporär import i stället för enligt ett förfarande för fri omsättning, skall sökanden erhålla exportbidrag för dessa foderblandningar som om dessa blandningar var i fri omsättning inom gemenskapen. Slutligen har sökanden, i andra hand, anfört att sökanden i alla händelser har rätt till bidrag för de spannmålsbeståndsdelar med ursprung i gemenskapen som fanns i de produkter som sökanden exporterade. Sökanden begär av det italienska ministeriet återbetalning respektive betalning av de belopp som motsvarar de förverkade säkerheterna och de förvägrade bidragen.
- 7 För att kunna avgöra denna tvist har den nationella domstolen ställt följande frågor till EG-domstolen:

- ”1) Får enligt artikel 177 i fördraget fastsläendet av en gemenskapsförordnings ogiltighet verkan gentemot alla eller är detta fastslående bindande endast för den nationella domstol som fört frågan vidare och kan i sådant fall principen i domen av den 27 mars 1963 i förenade målen 28-30/62 utsträckas till att avse fastsläendet av ogiltigheten?
- 2) Är i det senare fallet förordning nr 563/76 av den 15 mars 1976 ogiltig av samma skäl som de som anges i domarna av den 5 juli 1977 i målen 114, 116, 119 och 120/76?
- 3) För det fall ovannämnda förordning är ogiltig, följer det då av de principer som ligger till grund för gemenskapens rättsordning att återbetalning av belopp som felaktigt erlagts av den enskilde skall betraktas som tillåten, icke tillåten eller tillåten inom vissa gränser eller vissa tidsfrister? Om svaret blir jakande, innebär fastsläendet av ogiltigheten då för den enskilde en möjlighet att i enlighet med nationell rätt kräva återbetalning av belopp som tidigare erlagts i enlighet med de bestämmelser som fastslagits vara ogiltiga? Om svaret blir jakande, skall då denna återbetalning ske inom vissa gränser, tidsfrister eller på vissa villkor, särskilt med hänsyn till ett fall i vilket kravet på återbetalning rör belopp som sökanden har betalat tillbaka till sina leverantörer?
- 4) Kan det med hänsyn till gemenskapsreglerna och särskilt till kommissionens förordning nr 192/75 av den 17 januari 1975 (EGT L 25, s. 1), rådets förordningar nr 2727/75 av den 29 oktober 1975 (EGT L 281, s.1) och nr 2743/75 av den 29 oktober 1975 (EGT L 281, s. 60), kommissionens förordningar nr 677/76 av den 26 mars 1976 (EGT L 81, s. 23), nr 1871/76 av den 30 juli 1976 (EGT L 206, s. 23), nr 2141/76 av den 31 augusti 1976 (EGT L 240, s. 17) samt nr 2372/76 av den 30 september 1976 (EGT L 268, p. 17) (samtliga förordningar i fransk version; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå), anses att exportbidraget för foderblandningar endast gäller för spannmålsbeståndsdelar och strider det mot de allmänna principer som följer av dessa bestämmelser att ett exportbidrag beviljas för sammansatta produkter och endast med avseende på vissa beståndsdelar, när de andra beståndsdelarna har importerats temporärt?”

8 Frågorna aktualiserar i huvudsak tre problem. Det första är verkan av domstolens förhandsavgöranden av den 5 juli 1977 gentemot tredje man,

vare sig det rör sig om enskilda, om institutioner eller om nationella domstolar (den första och andra frågan). Det andra problemet rör följderna såväl i gemenskapens som i medlemsstaternas rättsordningar av en dom i vilken det fastslås att en förordning är ogiltig, vad gäller de belopp som i enlighet med nämnda förordning tidigare ålagts näringsidkarna som en påлага (den tredje frågan). Det tredje problemet, som framställts i andra hand, är av mer specifikt slag och rör vissa särdrag i systemet med exportbidrag för vissa jordbruksprodukter (den fjärde frågan).

Den första och andra frågan

- 9 I artikel 177 i fördraget föreskrivs att domstolen skall vara behörig att meddela förhandsavgöranden angående tolkningen av fördraget och angående giltigheten och tolkningen av rättsakter som beslutats av gemenskapens institutioner, bland annat förordningar från såväl rådet som kommissionen. I samma bestämmelse läggs i det andra och tredje stycket till att de nationella domstolarna, alltefter omständigheterna, får eller skall föra sådana frågor vidare till domstolen om de anser att ett beslut i frågan är nödvändigt för att döma i saken.
- 10 Räckvidden av de domar som meddelas i enlighet härmed skall bedömas mot bakgrund av syftet med artikel 177 och av dess plats i hela det rättsskyddssystem som införts genom fördragen.
- 11 Det huvudsakliga syftet med den behörighet som tillerkänts domstolen genom artikel 177 är att säkerställa att de nationella domstolarna tillämpar gemenskapsrätten enhetligt. Denna enhetliga tillämpning är nödvändig inte enbart när den nationella domstolen står inför en gemenskapsrättslig bestämmelse vars innebörd och räckvidd måste fastställas, utan också när den ställs inför en tvist som rör giltigheten av en rättsakt från en institution.
- 12 När domstolen ser sig nödsakad att i enlighet med artikel 177 fastslå att en rättsakt från en institution är ogiltig tillkommer utöver kraven på enhetlig tillämpning av gemenskapsrätten särskilt oavvisliga krav på rättssäkerhet. Det följer nämligen av själva karaktären av ett sådant fastslående att en nationell domstol inte kan tillämpa den rättsakt som fastslagits vara ogiltig utan att på nytt skapa stor osäkerhet kring frågan om tillämplig gemenskapsrätt.

- 13 Härav följer att en dom från domstolen i vilken det i enlighet med artikel 177 i fördraget fastslås att en rättsakt från en institution – och då särskilt en förordning från rådet eller kommissionen – är ogiltig, utgör, även om domen direkt riktar sig endast till den domstol som fört saken vidare till EG-domstolen, en tillräcklig grund för varje annan domstol att betrakta den rättsakten som ogiltig vid avgöranden som den sistnämnda domstolen skall meddela.
- 14 Detta innebär emellertid inte att de nationella domstolarna fråntas sin behörighet enligt artikel 177 och det ankommer därför på dessa domstolar att bedöma huruvida det finns ett intresse av att på nytt väcka en fråga som redan avgjorts av EG-domstolen, om EG-domstolen tidigare har fastslagit att en rättsakt från en av gemenskapens institutioner är ogiltig. Ett sådant intresse skulle särskilt kunna föreligga om frågor kvarstår angående den tidigare fastslagna ogiltighetens grunder, räckvidd och eventuellt också följder.
- 15 Om så inte är fallet är de nationella domstolarna i sin fulla rätt att i de mål som anhängiggjorts vid dem dra konsekvenserna av en dom om ogiltighet som meddelats av domstolen i en tvist mellan andra parter.
- 16 Det finns för övrigt skäl att anmärka, vilket domstolen har fastslagit i domarna av den 19 oktober 1977 i förenade målen 117/76 och 16/77, Ruckdeschel och Diamalt samt i förenade målen 124/76 och 20/77, Moulins de Pont-à-Mousson och Providence agricole (Rec. 1977, s. 1753 och s. 1795), att rådet eller kommissionen i egenskap av upphovsmän till de förordningar som fastslagits vara ogiltiga är skyldiga att dra de konsekvenser som följer av domstolens dom.
- 17 Mot bakgrund av ovanstående överväganden och med hänsyn till att den nationella domstolen med sin andra fråga, som den hade rätt att ställa, vill veta om förordning nr 563/76 är ogiltig, måste svaret bli att detta är fallet av de skäl som redan angetts i domarna av den 5 juli 1977.
- 18 Svaret på den första och andra frågan blir alltså följande:
- a) En dom från domstolen i vilken det i enlighet med artikel 177 i fördraget fastslås att en rättsakt från en institution – och då särskilt en förordning från rådet eller kommissionen – är ogiltig, utgör, även om domen direkt riktar sig endast till den domstol som fört saken vidare till EG-domstolen, en tillräcklig grund för varje annan domstol att

betrakta den rättsakten som ogiltig vid avgöranden som den sistnämnda domstolen skall meddela.

Detta innebär emellertid inte att de nationella domstolarna fräntas sin behörighet enligt artikel 177 och det ankommer därför på dessa domstolar att bedöma huruvida det finns ett intresse av att på nytt väcka en fråga som redan avgjorts av EG-domstolen, om EG-domstolen tidigare har fastslagit att en rättsakt från en av gemenskapens institutioner är ogiltig. Ett sådant intresse skulle särskilt kunna föreligga om frågor kvarstår angående den tidigare fastslagna ogiltighetens grunder, räckvidd och eventuellt också följder.

- b) Rådets förordning nr 563/76 av den 15 mars 1976 är ogiltig av de skäl som redan angetts i domarna av den 5 juli 1977 i målen 114, 116 och 119-120/76.

Den tredje frågan

- 19 Den tredje frågan går i huvudsak ut på om gemenskapsrätten reglerar sådan talan som näringsidkare har väckt vid en nationell domstol i syfte att få återbetalning av gemenskapsrättsliga pålagor som skulle betalas och som erlagts enligt en förordning från rådet eller kommissionen, om den nationella domstolen finner att nämnda förordning inte är tillämplig till följd av en dom från EG-domstolen i vilken det fastslagits att den är ogiltig. På grund av vissa särdrag i tvisten vid den nationella domstolen omfattar frågan även det fallet att de belopp som krävs återbetalda har erlagts, inte av sökanden i målet vid den nationella domstolen utan av dennes leverantörer, till vilka sökanden återbetalat dessa belopp.
- 20 Enligt artikel 10.2 i förordning nr 563/76 skall de förverkade säkerheterna användas för att minska de interventionskostnader för vilka ett belopp per enhet inte fastställts inom ramen för rådets förordning nr 804/68 om den gemensamma organisationen av marknaden för mjölk och mjölkproduktion (EGT L 148, s. 13, fransk version; svensk specialutgåva, del 03, volym 02). Av detta följer att motsvarande belopp utgör gemenskapsmedel enligt artikel 4.1 första stycket i rådets beslut av den 21 april 1970 om ersättning av medlemsstaternas finansiella bidrag med gemenskapernas egna medel (EGT L 94, s. 19, fransk version; vid översättningen fanns ingen svensk version att tillgå).

- 21 Enligt artikel 6 i samma beslut skall de gemenskapsmedel som avses i artiklarna 2, 3 och 4 i nämnda beslut uppbäras i enlighet med bestämmelserna i nationella lagar och andra författningar av medlemsstaterna, som skall ställa medlen till kommissionens förfogande. Tvister om återbetalning av belopp som uppburits för gemenskapens räkning faller följaktligen under de nationella domstolarnas behörighet och skall avgöras av dessa med tillämpning av nationell formell och materiell rätt, om inte annat föreskrivs i gemenskapsrätten.
- 22 Det måste således prövas om förordning nr 563/76, såsom den tillämpades innan det fastslogs att den var ogiltig, innehöll bestämmelser som inverkade på återbetalningen av belopp som uppburits av gemenskapens myndigheter eller av de nationella myndigheter som handlade för gemenskapsmyndigheternas räkning i enlighet med den förordningen.
- 23 I detta hänseende skall det anmärkas att det i artikel 5 i nämnda förordning uttryckligen föreskrivs att "för de avtal som ingåtts före den dag då denna förordning trädde ikraft skall de efterföljande köparna av de produkter som avses i artiklarna 2 och 3 eller av de proteinprodukter som härrör från bearbetningen av dessa, bära de kostnader som följer av det system som fastställs i denna förordning". Denna bestämmelse innebär i förekommande fall en ensidig ändring av de handelsavtal som tidigare ingåtts, i syfte att rättvist på samtliga köpare fördela den pålaga som tvångsköpet av skummjölkspulver innebär, vilket också anges i femte övervägandet i ingressen till förordningen. Härav följer att de näringsidkare som var underkastade förpliktelsen att köpa skummjölkspulver och som av den anledningen riskerade att förlora den ställda säkerheten, inte själva skulle lida någon skada på grund av den pålaga som ålagts dem, eftersom denna pålaga i fråga om avtal som ingåtts innan förordningen trädde ikraft automatiskt övervältrades på köparna i nästa led. Detta system förutsatte att, för de avtal som ingicks efter det att förordningen hade trätt ikraft, samma resultat skulle uppnås genom samspelet mellan marknad och avtalsfrihet. Eftersom beloppet av de säkerheter som skulle ställas i stort motsvarade den pålaga som skyldigheten att köpa resulterade i, motsvarade de ekonomiska konsekvenserna av säkerheternas förverkande, för de näringsidkare som valde att ge upp säkerheten, de konsekvenser som skulle ha inträtt för dessa näringsidkare om de fullgjort skyldigheten att köpa.
- 24 Förekomsten under hela den tid då förordningen tillämpades av ett system som var särskilt utformat för att sprida verkan av en ekonomisk-politisk åtgärd innebär att grund saknas för krav på återbetalning av de belopp som

ställtts som säkerhet och förklarats förverkade, även om ett sådant krav skulle kunna göras gällande med framgång med stöd av endast nationell rätt.

Det saknar i detta hänseende betydelse om näringsidkaren faktiskt övervältrat pålagan eller om sökanden har avstått från att göra det av skäl hänförliga till företagets ekonomiska strategi. En återbetalning är i all synnerhet utesluten om näringsidkaren, utan att själv vara skyldig att betala den omtvistade pålagan, förskotterat eller återbetalat beloppet till sina leverantörer och på så sätt visat att dessa faktiskt haft möjlighet att övervältra pålagan.

- 25 Man kan inte avfärda denna rättsföljd med det övervägandet att förordning nr 563/76 inte har kunnat skapa någon rättsverkan, eftersom det fastslagits att den var ogiltig. Det handlar i detta fall om att pröva de ekonomiska följderna av tillämpningen av det system som föreskrivs i den förordningen, så länge som den faktiskt styrde de berörda näringsidkarnas uppträdande. Konstaterandet att näringsidkarna enligt detta system faktiskt hade möjlighet att övervältra den pålaga som ålagts dem på efterföljande led i den ekonomiska processen, leder till den slutsatsen att det saknas rättslig grund för ett krav på återbetalning av det felaktigt erlagda beloppet i en sådan situation som den som ligger till grund för tvisten vid den nationella domstolen.
- 26 Svaret på den tredje frågan blir alltså följande. Förekomsten under den tid då rådets förordning nr 563/76 tillämpades av ett system som var särskilt utformat för att sprida den ekonomiska verkan av förpliktelseerna enligt förordningen, innebär att grund saknas för krav på återbetalning av de belopp som ställtts som säkerhet och förklarats förverkade, även om ett sådant krav skulle kunna göras gällande med framgång med stöd av endast nationell rätt.

Den fjärde frågan

- 27 Svaret på den fjärde frågan skall göra det möjligt att klarlägga om sökanden i målet vid den nationella domstolen har rätt till exportbidrag för foderblandningar som innehöll sådana produkter från tredje land som avses i artikel 3.1 i förordning nr 563/76 och som har importerats och bearbetats till foderblandningar under ett tullkontrollförfarande, dvs. utan att ha övergått till fri omsättning inom gemenskapen.

- 28 Detta tillvägagångssätt, som använts av sökanden i målet vid den nationella domstolen, har möjliggjorts genom artikel 10.2 i kommissionens förordning nr 677/76 av den 26 mars 1976 om tillämpningsföreskrifter till systemet för tvångsköp av skummjörkspulver enligt förordning nr 563/76 (EGT L 81, s. 23). Enligt denna bestämmelse "får medlemsstaternas behöriga myndigheter tillåta import av sådana produkter som avses i artikel 3.1 i förordning nr 563/76 (dvs. produkter som kan övergå till fri omsättning endast om förpliktelsen att köpa en viss mängd skummjörkspulver uppfylls) för bearbetning under ett tullkontrollförfarande, om dessa produkter är avsedda att exporteras utanför gemenskapens tullterritorium, helt eller delvis i form av förädlade produkter". Syftet med denna bestämmelse var att befria de fodertillverkare som från tredje land importerade vissa foderbeståndsdelar (de som anges i artikel 3 i förordning nr 563/76) från skyldigheten att förete ett "protein-certifikat", dvs. från skyldigheten att köpa skummjörkspulver, på villkor att det foder i vilka dessa beståndsdelar ingick exporterades till tredje land.
- 29 Enligt artikel 8.1 första stycket i kommissionens förordning nr 192/75 av den 17 januari 1975 om tillämpningsföreskrifter för exportbidrag för jordbruksprodukter (EGT L 25, s. 1) beviljas emellertid exportbidrag endast för produkter som före exporten var i fri omsättning inom gemenskapen.
- 30 Artikel 10.2 i förordning nr 677/76 jämförd med artikel 8.1 i förordning nr 192/75 gav fodertillverkarna möjlighet att välja mellan två alternativ. Antingen skulle de låta de beståndsdelar de importerade övergå till fri omsättning genom att ställa säkerhet eller genom att köpa den föreskrivna mängden skummjörkspulver, vilket skulle ge dem möjlighet att erhålla exportbidrag om de senare exporterade det ifrågavarande fodret. Eller också skulle de importera samma produkter under ett tullkontrollförfarande, i förevarande fall under förfarandet för aktiv förädling, vilket skulle ge dem möjlighet att undandra sig skyldigheten att köpa skummjörkspulver eller att ställa säkerhet. Men i det fallet skulle artikel 8.1 i förordning nr 192/75 hindra dem från att få exportbidrag beviljat.
- 31 Den fjärde frågan går i första hand ut på om man med hänsyn till den omständigheten att sökanden i målet vid den nationella domstolen valde förfarandet för import under tullkontroll, vilket möjliggjorts genom ovan nämnda artikel 10.2, enbart för att kunna undandra sig en skyldighet att köpa som befunnits vara rättsstridig, skall dra slutsatsen att sökanden ändå har rätt till exportbidrag, som om det villkor som ställs i artikel 8.1 hade uppfyllts.

- 32 Denna del av den fjärde frågan måste besvaras nekande. Varken ogiltigheten av förordning nr 563/76 eller ens den eventuella ogiltigheten av förordning nr 677/76, som antogs för att genomföra den förra, kan nämligen på något sätt inskränka den bindande verkan av artikel 8.1 i förordning nr 192/75, enligt vilken bidrag beviljas endast för produkter som före exporten var i fri omsättning inom gemenskapen.
- 33 Syftet med den fjärde frågan är i andra hand att få veta om inte sökanden i målet vid den nationella domstolen – bortsett från alla överväganden angående följderna av ogiltigheten av förordning nr 563/76 – hade rätt till exportbidrag på grund av artikel 8.1 tredje stycket i förordning nr 192/75, enligt vilken bestämmelse ”vid export av sammansatta produkter för vilka bidrag skall erhållas som fastställs på grundval av en eller flera av beståndsdelarna i produkterna, bidraget skall beviljas endast i den mån den eller de beståndsdelar för vilka bidraget söks befinner sig i en av de situationer som anges i artikel 9.2 i fördraget” (dvs. i fri omsättning).
- 34 Sökanden i målet vid den nationella domstolen anser sig ha rätt till exportbidrag på grundval av denna bestämmelse, åtminstone för sådana beståndsdelar i de foderblandningar sökanden har exporterat som inte importerats från tredje land utan hade sitt ursprung i gemenskapen, dvs. i förevarande fall för spannmålsbeståndsdelarna i dessa foderblandningar.
- 35 Denna tolkning av artikel 8.1 tredje stycket kan inte godtas. Den bestämmelsen avser endast export av sammansatta produkter vilka som sådana inte ger rätt till exportbidrag, men som innehåller vissa beståndsdelar som ger rätt till sådana bidrag. Detta framgår klart av själva ordalydelsen i den ifrågavarande bestämmelsen, vilken uttryckligen avser de bidrag som fastställs på grundval av en eller flera av beståndsdelarna i den sammansatta produkten.
- 36 Bestämmelsen gäller således inte en sammansatt produkt, vilken som sådan, dvs. betraktad som en helhet, ger rätt till exportbidrag. I det fallet är det artikel 8.1 första stycket som reglerar villkoren för beviljande av exportbidraget. Detta innebär att produktens alla beståndsdelar måste ha sitt ursprung i gemenskapen eller ha övergått till fri omsättning där.
- 37 Foderblandningar hänför sig till undernummer 23.07 B i Gemensamma tulltaxan. Exportbidrag beträffande dessa foderblandningar beräknas visserligen efter halten av spannmålsprodukter men fastställs för produkten som helhet. Produkten måste därför uppfylla villkoret i artikel 8.1 första stycket för att ge rätt till exportbidrag.

38 Svaret på den fjärde frågan blir alltså följande:

- a) Att det fastslagits att förordning nr 563/76 är ogiltig berättigar inte, vare sig i ett enskilt fall eller allmänt, till något undantag från bestämmelsen i artikel 8.1 första stycket i förordning nr 192/75.
- b) Artikel 8.1 tredje stycket i den förordningen avser endast sammansatta produkter, vilka som sådana inte kan ge rätt till exportbidrag men vilka har vissa beståndsdelar som kan ge sådan rätt. Den bestämmelsen avser inte sammansatta produkter, vilka som sådana ger rätt till exportbidrag och för vilka villkoret i artikel 8.1 första stycket gäller.

Rättegångskostnader

- 39 De kostnader som har förorsakats den italienska regeringen, Europeiska gemenskapernas råd och Europeiska gemenskapernas kommission, som har inkommit med yttrande till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

– angående de frågor som genom beslut av den 21 januari 1980 förts vidare av Tribunale Civile di Roma – följande dom:

- 1) En dom från domstolen i vilken det i enlighet med artikel 177 i fördraget fastslås att en rättsakt från en institution – och då särskilt en förordning från rådet eller kommissionen – är ogiltig, utgör, även om domen direkt riktar sig endast till den domstol som fört saken vidare till EG-domstolen, en tillräcklig grund för varje annan domstol att betrakta den rättsakten som ogiltig vid avgöranden som den sistnämnda domstolen skall meddela. Detta innebär emellertid inte att de nationella domstolarna fråntas sin behörighet enligt artikel 177 och det ankommer därför på dessa domstolar att bedöma huruvida det finns ett intresse av att på nytt

väcka en fråga som redan avgjorts av EG-domstolen, om EG-domstolen tidigare har fastslagit att en rättsakt från en av gemenskapens institutioner är ogiltig. Ett sådant intresse skulle särskilt kunna föreligga om frågor kvarstår angående den tidigare fastslagna ogiltighetens grunder, räckvidd och eventuellt också följder.

- 2) Rådets förordning nr 563/76 av den 15 mars 1976 (EGT L 67, s. 18) är ogiltig av de skäl som redan angetts i domarna av den 5 juli 1977 i målen 114, 116 och 119-120/76.
- 3) Förekomsten under den tid då rådets förordning nr 563/76 tillämpades av ett system som var särskilt utformat för att sprida den ekonomiska verkan av förpliktelserna enligt förordningen, innebär att grund saknas för krav på återbetalning av de belopp som ställts som säkerhet och förklarats förverkade, även om ett sådant krav skulle kunna göras gällande med framgång med stöd av endast nationell rätt. Det saknar i detta hänseende betydelse om näringsidkaren faktiskt övervältrat pålagan eller om sökanden har avstått från att göra det av skäl hänförliga till företagets ekonomiska strategi. En återbetalning är i all synnerhet utesluten om näringsidkaren, utan att själv vara skyldig att betala den omtvistade pålagan, förskotterat eller återbetalat beloppet till sina leverantörer.
- 4) Att det fastslagits att förordning nr 563/76 är ogiltig berättigar inte, vare sig i ett enskilt fall eller allmänt, till något undantag från bestämmelsen i artikel 8.1 första stycket i förordning nr 192/75.
- 5) Artikel 8.1 tredje stycket i förordning nr 192/75 avser endast sammansatta produkter, vilka som sådana inte kan ge rätt till exportbidrag men vilka har vissa beståndsdelar som kan ge sådan rätt. Den bestämmelsen avser inte sammansatta produkter, vilka som sådana ger rätt till exportbidrag och för vilka villkoret i artikel 8.1 första stycket gäller.

Mertens de Wilmars	Pescatore	Mackenzie Stuart	Koopmans	O'Keefe
Bosco	Touffait	Due	Everling	

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 13 maj 1981.

A. Van Houtte
Justitiesekreterare

J. Mertens de Wilmars
Ordförande